

Література:

1. Ільїна Н. Психологія творчості та обдарованості. Суми: «Університетська книга» 2022. 234 с.
2. Клейнман П. Психологія 101: факти, теорія, статистика, тести й таке інше! Харків: «Клуб сімейного дозвілля», 2017. 240 с.
3. Кузьмін О., Мельник О. Основи менеджменту. Київ: «Академвидав», 2007. 464 с.
4. Окландер М., Жарська І. Поведінка споживача. Київ: «Центр учбової літератури» 2021. 208 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-28>

СОЛІДАРНІСТЬ ЯК ПРОЯВ СМИСЛОТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ АРТРИНКУ

Русаков С. С.

*кандидат філософських наук, доцент,
професор кафедри філософської антропології,
філософії культури та культурології*

*Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

У попередніх наших працях ми зосереджувались на вивченні смислотворчого аспекту артринку як феномена культури, було запропоновано перейти від товарного розгляду творів мистецтва до аналізу значень, що виникають внаслідок обігу творів мистецтва [3]. З точки зору культурології, артринки розглядаються як складна мережа взаємодій, де в центрі уваги постає не стільки обмін матеріальними об'єктами, скільки циркуляція ідей, смислів, концепцій. Артринки як система взаємозалежних суб'єктів та художніх інституцій постає в нашому дослідженні не лише як новітня екосистема для обігу творів мистецтва, а й як сфера об'єднання та солідарності митців, галеристів, колекціонерів, критиків та інших діячів сучасного артсвіту.

Російсько-українська війна стала суттєвим викликом для низки сфер європейського суспільства, включаючи культуру та мистецтво. Артринки як смисловий простір сучасного культуротворення відіграє, на нашу думку, особливу роль у формуванні солідарності в контексті нинішньої соціокультурної ситуації в Україні: українські та світові митці мають можливість висловити свою позицію про війну використовуючи арттвори, участь або, навпаки, відмову у художніх виставках, проведення тематичних аукціонів та інші активності як

засобів вираження підтримки України. Твори мистецтва в екосистемі артринку, супровідні події (ярмарки, бієнале, виставки), що формують значення постають як інструменти для привертання уваги до проблем та викликів, які переживає українське суспільство. Арттринок формує не лише економічну підтримку України (наприклад, передання частини зібраних коштів для допомоги), а й вагому символічну підтримку, що впливає на культурну дипломатію та соціокультурні процеси в Україні.

Серед дослідників артринку, виокремимо праці Єрун Юве та Кім Остерлінк, які вивчають період Другої світової війни: стаття про голландський арттринок зосереджується на цінній політиці [5], а в одній з останніх праць авторами актуалізується дискусія про економіку воєнного часу та творів мистецтва як інвестиції під час кризи на прикладі артринку Німеччини [6].

Українські дослідники активно вивчають роль артринку та мистецтва в контексті нинішніх воєнних подій. Наприклад, філософічний ракурс дослідження пропонує Марина Протас, яка вказує на важливу роль сучасного мистецтва та інституцій для осмислення українського питання в контексті цивілізаційного розвитку [2]. Я.С. Семко у праці про арттринок в контексті споживання зазначає, що «війна в нашій країні сприяла відчуттю єдності та солідарності» [4].

Метою нашого дослідження є аналіз артринку як сфери формування солідарності серед українських та світових митців, колекціонерів, галеристів та ін. учасників культурно-мистецького процесу.

Аналітики зазначають, що міжнародна культурна сцена внаслідок російського повномасштабного військового вторгнення змінилась, адже постало питання про забезпечення підтримки та видимості українських митців та вивчення наслідків бойкоту російських артінституцій [7]. Загалом реакція міжнародної мистецької сцени набула багатьох форм солідарності з українськими митцями. Художні інституції робили заяви на своїх сайтах (наприклад, 15 березня 2022 року Інститут мистецтв Sotheby's опублікував таку заяву), призупинили співпрацю з російськими митцями та галереями, але головний акцент став на наданні видимості та підтримці українських митців.

Українські дослідниці відзначають, що «в умовах війни українським митцям хочеться бути максимально корисними, тож почастишали випадки їхньої участі в нових благодійних проєктах. Деякі ініціативні художники створюють власні NFT-колекції й самостійно викладають їх на продаж із метою допомогти Україні» [1, с. 114]. Завдяки таким ініціативам, митці, колекціонери, лідери думок на артринку можуть активно впливати на міжнародну спільноту, привертаючи увагу до актуальних проблем та мобілізуючи ресурси для підтримки своєї країни.

Російсько-українська війна стала викликом для митців, тому маємо низку прикладів підтримки, висловлення поглядів через твори мистецтва та продаж на аукціонах задля пошуків джерел фінансування України. Наприклад, у травні 2022 року відбувся аукціон Sotheby's на

підтримку сімей, які постраждали від кризи в Україні, а у червні 2022 року в Лондоні відбувся аукціон Christie's, де лотом стала скульптура відомого сучасного митця Джеффа Кунса (від відомого українського колекціонера Віктора Пінчука) з метою збору коштів на медичну допомогу українським солдатам під час війни з російськими військами.

Відомий митець-сучасник Бенксі висловив свою солідарність, відвідавши Україну, створивши кілька арттворів, випустивши нову художню роботу в друкованому вигляді та зібравши гроші для міжнародної благодійного фонду *Legacy of War Foundation*.

В рамках солідарності авторитетна міжнародна виставка бієнале у Венеції вже двічі (2022 та 2024 рр.) не включає російських учасників до переліку програми.

Після початку російсько-української війни твори українських митців виявилися в центрі уваги міжнародної спільноти, знаходячи своє місце на аукціонах та виставках як в Україні, так й за кордоном. Арттвори та події, що стосуються українського мистецтва стали не лише художнім висловленням, але й важливою репрезентацією соціокультурної ситуації України. Крім того, це стало причиною включення культурного та історичного контексту України до світового артринку. Наприклад, продаж на добродійному аукціоні картини Марії Примаченко «Квіти вирости коло четвертого енергоблока» за \$500 000 або продаж картини «Сад спокуси» Івана Марчука за \$120 тис., який провів український аукціонний дім Goldens.

Отже, сучасний артринк стає не лише вдалим простором для самореалізації митців, але й важливим чинником для формування солідарності, підтримки та розуміння українців. Художні виставки, артпроекти, аукціони в Україні та за її межами стають важливими економічними та символічними майданчиками для вираження підтримки України. Ці активності сприяють об'єднанню митців, колекціонерів, галеристів, артдилерів у спільному вираженні протесту проти війни.

Література:

1. Панфілова, О. Г., Каленюк, О. М. Просування сучасного українського мистецтва в умовах арт-ринку. *Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва»*. 2022. № 32. С. 111-116. <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2022-32-15>
2. Протас М. Мистецтво України в умовах визвольної війни: зміни арт-нарративу. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»* (August 5, 2022; Lisbon, Portugal). 2022. С. 194–196. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/379> (дата звернення 1.05.2024)

3. Русаков С.С. Смысловый потенциал арт-рынка в контексте культурного потребления. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2022. № 43. С. 109-116. <https://doi.org/10.35619/ucrmk.vi43.590>
4. Семко Я. С. Арт-рынок у ракурсі споживання. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/17621/1/Semko.pdf> (дата звернення 1.05.2024)
5. Euwe, J., Oosterlinck, K. Art price economics in the Netherlands during World War II. *Journal for Art Market Studies*. 2017. № 1(1). <https://doi.org/10.23690/jams.v1i1.6>
6. Euwe, J., Oosterlinck, K. The German art market during WWII. *European Review of Economic History*, 2023. 27(3), Pp. 1-25. <https://doi.org/10.1093/ereh/heac024>
7. Noémi Viski. Art establishments' reactions to the Russian-Ukrainian war. URL: <https://hypeandhyper.com/art-institutions-reactions-to-the-russian-ukrainian-war/> (дата звернення 2.05.2024)